

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalivm Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

23. De præsumptionibus.

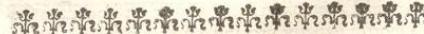

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

562 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

in cap. Albericus n.2. Abb. n.5. de testib. Lx. de Zanch. d. prins. 6.4. n.1.8. Menoch. remed. 4. adipis/c. ex n.6.5.3. & cons. 17.5. n.2.9. cum aliis citatis sup. ad cap. cum P. tabellio, sub n.3. hoc tit.

*Coram ordinario iudice, vel delegato ab eo specialiter.]
Ergo Vicarius ipsius Ordinarij vigore generalis commissionis non poterit auctorare exemplum ex originali sumptu, vt eandem vim, & auctoritatem cum originali habeat. Tiber. Dec. resp. 24. n.44. vol. I. quem refert, & sequitur Narbona de appellatione à Vicario Episcopum, p.1. n.2. 50.*

De Praesumptionibus.

TIT. XXXIII.

UPER hanc rubr. scripsierunt Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ. Cujac. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 159. verso, Petr. de Rauen, in compend. iuris Canon. Martin. Mefnart. in epitom. Decretal. fol. 74. verso, Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontificij, à pag. 272. Goffred. & Host. in summ. hunc tit. Alex. Calfan. & Anastas. Germon. in paratibus ad quinque libros Decret. Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 2. summ. in Decret. omnes sub hac rubr.

De materia huius tit. vide Alciat. & Menoch. in suis de eo tractatibus, Philip. de fictionib. p. 2. cap. 2. Simanch. de carboli. inst. c. 5. à n.4. Penia ad direct. Inquisit. p. 2. q. 5. comm. 80. Malcard. de probat. quest. 10. Card. Mantic. de coniect. vistim. volunt. lib. 1. tit. 2. Aluared. de conjectura mente defuncti, lib. 1. cap. 4. Mich. Graff. Boch. col. Donat. à Fina, & alios tom. 1. communis opinion. lib. 4. tit. 9. n. 2. 99. cum malis seqq. Clar. s. fin. quest. 10. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 36. n. 67. cum seqq. Aldrete de Religiosa disciplina tuerda, lib. 2. cap. 7. Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 90.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia diffinitiva ex violentia praesumptione, fertur, &c. n.2.
- 3 Iudici licitum est prudentibus promissi, & bonis simulationibus rem allicere ad veritatem erandam.
- 4 Caroli Magni iudicium referunt ad cognoscendum quis occidisset ex patre & filio de homicidio accusatis.
- 5 Alphonsi Regis Aragonia simile factum narratur.
- 7 Condemnari criminaliter non potest quis ex praesumptionibus violentis, seu vehementibus.
- 8 Pater, vel mater non praesumitur ille, quia filium non diligit.
- 9 Sententia diffinitiva, sive interlocutoria ex violentia praesumptione ferri potest, sive agatur de filiatione quoad possessionem, sive quoad proprietatem.
- 10 Filius quando dubitatur, an sit alterius iuris duarum femininarum, illa preferitur, qua est in possessione,

C A P. Afferte. II.

Iudex praesumptione vehementissima potest ferre i sententiam diffinitivam, ut fecit Salomon de uno filio inter duas mulieres. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Anchar. Felin. Bald. Henric. Boich. Panorm. Guid. Papæ. Cujac. Cened. collect. 62. Vinian. in rationali secundi libri iuris Ponif. pag. 203. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 285. & repetitionem edidit Petrus Martinez, remissiu Calaf. in amot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. habetur lib. 3. Regum cap. 3. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. cap. 2.

Ad plura celebris reputatur text. hic à Tiraquel. de pœnis temper. causa 27. à princip. de cuius materia agunt Anton. Gom. l. 2. Tauri. n. 4. & tom. 3. variar. c. 12. num. 2. Sarm. select. lib. 1. c. 1. n. 8. Simanch. de catholicis inst. tit. 50. n. 2. 1. Couat. var. lib. 1. c. 2. n. 16. Menoch. de praesumpt. lib. 1. pref. 2. n. 7. & pref. 88. & 97. Perez in rubr. tit. 11. gloss. 1. pag. 66. 8. lib. 3. Ordin. Ceull. communium contra communies, q. 337. D. Barbos. in l. 2. in princ. n. 83. & 88. ff. soluto matrim. Mort. in emporio iuris, p. 1. tit. 12. q. 1.

Afferte mihi gladium, &c.] Notatur ad hoc quod lictum est iudicibus prudentibus promissi, & bonis simula

C A P. Sicut. I. Salom. Prou. 26.

1 Quid manifestè nocet, v.g. mittens lanceam, vel sagittam, est noxius pœna, sic qui nocet occulè amico suo, licet dicat, ludens feci. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Henric. Boich. Guid. Papæ. Cujac. Viu. in ratione secundi libri iuris Ponif. pag. 202. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 285. remissiu Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Salomone in Parabolis, cap. 26. refertur ab Ant. August. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 16. c. 1.

2 Notatur hic text. ad hoc quod omne male factum,

De Præsumptionibus, Tit. XXIII.

563

simulationibus reum alicere ad veritatem eruentam, ut per Abb. num. 2. not. 2. expidenterem huiusmodi texturem pro iudicibus, qui ad veritatem eruentam duci faciunt reum ad locum torturæ, Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. à num. 7. Conat. lib. 1. var. cap. 2. num. 16. Tiraq. de retrahitu lig. n. prefat. à num. 68. Anton. Gom. variar. tom. 3. cap. 12. num. 6. Viuian. tom. 1. opin. 17. 2. Menoch. de arbitr. casu 36. Azened. l. 3. num. 14. tit. 2. lib. 1. nona recop. plures refert Cened. d. collect. 62. num. 2.

⁴ Simili iudicio vñs fuit Carolus Magnus, is cùm accepisset patrem & filium homicidij accusati, & re vera adhibitis etiam grauissimis cruciatibus constare non potuisse quorum alter ex eis delictum perpetrasset, vtrumque laqueo suspendi iussit, hoc cognito pater nullam inde sibi spem vite considerans rem omnem patefecit, atque ita se reum criminis detexit, filiumque liberavit, refenant Menoch. d. arbitr. casu 270. n. 5. & Sayr. in clau Regia. l. 1. c. 17. n. 28.

Et simile Alphonso Regi Aragoniæ factum accidisse refertur in libello de eius mirabilibus, fol. 50. verso, nam adhuc plenè puer, cùm Aragoniæ virtutique Siciliæ regna susciperet accident, vt quadam ancilla ex domino pareret, & ad libertatem ex Hispaniensi lege prouocaret, Dominus ne matre cum filio priuatur, negabat ex se natum, dearrant in re clam patrari solita probationes; quid ageret, bellè se expediu, inbet sub hafta partum vendi; vincitur dominus litigatione, ergo ne secum, filius meus in seruitutem me viuo; quin potius fateor quod res est, & ecce paterni animi erumpunt inuitu lachrymæ, subsequitur lingua confessionem oculorum, si patrì filium matri debitam libertatem afferuit.

Tres Cynericorum Regis filij de paterno Regno contendentes iudicem elegere Ariopharnem, hic iubet patris cadaver sepulchro erui, arbori allegari, & eos arcu contendere, vt qui patris cor transfixisset, is in Régnum succederet, primogenitus gatur, secundus medium pectus corde illælo transfixit. Superant minimo spes Regni, vicit pietas, & se Regno cedere malle, dum in patris cadaver pietate superior esset, professus, iaculari detraçtauit, hinc index regnum adiudicavit, quia naturæ propensione se & verè filium, & virtute præstantiorem ostendisset, refert Martin. Delr. disquisit. magie. lib. 4. in princip. pag. mibi 2. 52.

Duidite infantem.] Notatur ad hoc quod vbi iura partium sunt obscura, potest index rem diuidere inter colligantes, de quo vide Boer. decis. 42. n. 9. Tiraq. de primog. q. 17. opin. 4. n. 9. Hieron. de Monte de finibus regund. c. 101. n. 2. Læl. de Zanch. de priuileg. Eccl. priuileg. 66. n. 4. cum seqq. Menoch. remed. 3. retin. ex n. 7. 55. & de arbitr. lib. 1. q. 56.

⁷ Date huic infante, &c.] Notatur ad hoc quod ex præsumptionibus violentis, seu vehe[m]entibus non potest quis criminaliter condemnari, vide Hippol. ad rub. C de probat. n. 248. cum multis seqq. & in Reperi. n. 24 ff. de queſt. Palat. in allég. barefis. §. 1. in princ. Tiraq. de cauſa 27. à princ. Awend. de exequend. mand. p. 2. c. 16. n. 12. ad finem. Boer. dec. 16. 1. n. 1. Placa de delictis, lib. 1. c. 14. n. 3. Clac. in §. fin. q. 10. col. pen. a. n. 6. Sarmien. lib. 1. seleſt. c. 1. Ferdinand. de Mendoza. disput. iuris lib. 1. c. 3. n. 33. Menoch. de præsumpt. lib. 1. pref. 94. num. 3. & pref. 97. num. 23. Malcard. concl. 1221. n. 55. Farin. in praxi crimin. part. 2. quæſt. 86. num. 100. & part. 4. cons. 60. num. 19. Cened. d. collect. 6. n. 4. & cons. 127. num. 1. vide optimè circa intellecum huius text. illum aliter intelligentem D. Barboſ. in l. 2. part. 1. num. 82. ff. soluto marim. Illud tamen aduertere oportet quod licet ex coniecturis, seu præsumptionibus,

quantumvis violentissimis non possit quis pena corporali condemnari, si tamē huiusmodi coniectura, & præsumptiones sine iuri & de iure, sufficiunt ad condemnandum criminaliter etiam pena corporali & capitali. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præf. 41. n. 4. Farin. in praxi crimin. quæſt. 136. num. 24. & 53. Buccaron. de different. inter iudicia ciuitalia & criminal. differ. 133. n. 10.

Hec est enim mater eius.] Notatur ad hoc quod ille non præsummitur pater, vel mater, qui filium non diligit, vt per Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 56. num. 2.

In gloss. Date, ibi, hec enim fuit sententia, &c.] Ad 9 uerte violenta præsumptione ferri posse sine interlocutoriam, sine diffinituam sententiam, siue agatu de filiatione quod possessionem, siue quoac proprietatem, vt per Alciat. resp. 2. num. 20. & de præsumpt. reg. 2. præf. 9. n. 5. Menoch. remed. 16. recop. n. 395. & cons. 31. n. 25. Clar. d. g. 20. n. 6. D. Barboſ. vbi proxime num. 76.

In gloss. Hec est, fin. ibi. Sed si utraque dixisset filium nolle interfici, &c.] Notatur ad hoc quod si utraque mater dixisset, quod altera tantum dixit, scilicet, date huic infante viuum, & non occidatur, tunc ei fuisset infans adiudicandus, qua erat in possessione, nisi alia probatio interuenisset, vt per Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 11. n. 7. vbi num. 18. resolut quod quando dubitatur an filius sit alterius duarum, fœminarum illa preferetur, que in possessione est, Mascard. de probat. concl. 11. 94. n. 2. 3.

In ead gloss. ibi, Sed pone quod utraque moriatur lite pendente, &c. Querit hæc gloss. si utraque mulier litpendente præmorceretur, cui ex mulieribus succederet debet filius, de quo vide Tiraq. d. n. 7. Petr. Martin. ia repet. huius text. in gl. datu illi, ex n. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Puer simplex & humilis præsumitur quod bonus futurus sit.
- 2 Opera exteriorum viriutum in hac vita viros eminentes constituant.
- 3 Sapientes audire, & consulere magnum signum bonitatis.
- 4 Verbum, intelligitur, denotat improprietatem.

C A P . EX studiis. III.

PVer præsummitur fututus bonus ex actibus bonis quoſ facit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Joan. Andr. Imola. Anania. Butr. Anchar. Hostiens. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ. Cuiac. Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontificij, pag. 204. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 285. remissiue Ximen. in concord. p. 1. desumitur ex D. Hieron. super Parabol. c. 20. &c. referetur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 2. tit. 16. cap. 4.

Notatur hic text. ad hoc quod exteriorum virtutum opera in hac vita viros eminentes constituant, vt per Caffan. in catalogo gloria mundi. p. 8. confid. 13.

Auditioni sapientum,] Notatur ad hoc quod magnum signum bonitatis est audire, & consulere sapientes, vt per Rebuff. in anth. habita, Cæſe ſilius pro patre, pag. 586. verf. quinta concl. Vnde Abb. in cap. cūm olim n. 7. verſi. ſi vero de conſuetudine quem refert Illuſtr. D. meus Roder. a Cunha in comment. ad cap. vlt. n. 4. dif. 2. Dicit quod deficiente legē, vel conſuetudine

iiii

564 Collectanea Doct. in lib. II Decretal.

in aliqua Ecclesia congregari debent sapientes, & seniores, quorum consilio standum est.

⁴ Intelligitur. Denotat impropteratem, ut per Tiraq, in tract. de morte, p. 2. declar. 10. à n. 7. & de iure mariti, gloss. 1. n. 174. & alios citatos in meo tractat. de dict. v. su- freq. dict. 169. n. 3.

S V M M A R I V M.

² Iudicium subterfugiens videtur suspicere, & presu- mitur de sua iniustitia differre, & n. 2.

³ Fuga quando dictum probet, remissione.

⁴ Fugere an liceat iniuste detento in carcere ruptis vinculis, & effracto carcere, remissione.

C A P. Nullus. IV.

¹ Idicium dilationibus subterfugiens constitetur se innocentem, quia de sua iniustitia diffidit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqu. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Bald. Panorm. Felin. Butr. Guid. Papæ. Anchæ. Cujac. Vinian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 104. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 285. remissione Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 5. Burchard. lib. 1. Decretor. c. 161. Iuo p. 3. c. 271.

² Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Anton. Gom. l. 76. Tauri. n. 12. prope finem, Menoch. de presumpt. lib. 2. pref. 91. v. 1.

³ Nocens subterfugit. Ergo fuga lelicitum probat; de cuius conclusionis veritate vide Hippol. sing. 115. Mathefl. sing. 145. Socin. reg. 162. Duen. reg. 89. Clar. lib. 5. s. fin. quest. 2. 5. n. 2. Conar. lib. 1. variar. c. 2. à n. 7. Boët. decr. 2. 15. ex n. 9. Simanch. d. cathol. iustit. c. 16. ex n. 2. R. ojas de heret. p. 1. assert. 15. ex n. 185. Olano in antinom. lit. F. ex n. 106. Paul. Fusc. lit. F. sing. 156. Læli. de Zanchis de priuileg. Eccles. priuileg. 72. ex n. 3. Anton. Gom. variar. tom. 3. cap. 9. num. 11. Menoch. de arbitrio. casu 30. Seraphin. de priuilegiis iuram. priuileg. 6. Mascard. de probat. concl. 8. 19. & concl. seq. & concl. 498. n. 14. Bonacof. communium crim. p. 1. verbo. fuga. fol. 74. Vn. tom. 2. communium opin. lib. 9. tit. 2. 8. num. 6. cum seqg. pag. 536. Menoch. conf. 9. 24. n. 36. & conf. 100. n. 63. & conf. 301. & de presumpt. lib. 1. pref. 89. num. 26. Perez ad l. 34. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 383. Rebuff. de priuilegiis scholiarum. priuileg. 15. Aloys. Ricc. in collect. dec. p. 4. collect. 1. n. 10. Less. de iustitia. lib. 2. c. 29. n. 164. Hortens. Caualcan. de brachio Regio. part. 3. num. 89. plures refert Doctores Cened. ad Decretal. collect. 43. num. 1.

⁴ Hinc non abs re queri potest an innocentii iniuste detento ruptis vinculis, & carcere effracto licet aufugere; sed quia quæstio hæc altiore petit indaginem, pro illius vera resolutione vide Nauar. commento 4. de Regularibus, num. 63. Laram. in l. si quis à liberis, & sed utrum, à num. 2. 4. ff. de liberis agnoscend. Tiraq. in prefat. retractat. lig. num. 69. Sot. de iustitia. lib. 5. q. 6. art. 4. Simanch. de Cathol. iustit. cap. 16. ex num. 26. Perez l. 1. vers. hinc est quod tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 545. Mascard. de probat. concl. 8. 20. n. 17. Menoch. de arbitrio. casu 30. 1. ex n. 14. Brunor. à Sole in question. legalib. 9. 30. ex n. 27. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 1. 32. ex n. 1. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 57. ex num. 26. Menchi. illustrum. cap. 10. num. 53. Bannes. in 2. 2. D. Thome, quæst. 69. art. 4. dub. 2. concl. 5. Azeued. ad l. 7. n. 7. iis. 9. lib. 2. noua recop. Cened. d. collect. 43. n. 2. quibus adde Cardos. in præxi iudicium verbo. carcer,

num. 16. cum seqg. Sayr. in clavi Regia, lib. 12. cap. 18. num. 4. cum seqg. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 22. art. 6. Fr. Ludouic. Miranda de ordine indic. 9. 29. art. 3. Fr. Paulin. Berti Lucens. in præxi criminali; Regular. tit. 7. cap. 5. n. 46. Martin. Delr. disquisit. magic. lib. 5. art. 7. pag. mibi 385. Paul. Comit. respon. moral. lib. 4. q. 15. Valer. Reginald. in præxi fori penit. lib. 24. n. 149. Iacob. de Graffis tom. 2. conf. sub tit. de indic. conf. 2. à princip. vbi n. 18. an iniuste carcero licet occidere custodes carcero si non possit alter eualeare.

Vtrum autem ad triremes damnatis licita sit fuga, quæstio est dubia; in qua una sententia tener non esse licitum, eamque tuentur Valent. tom. 3. disput. 5. q. 1. pñt. 4. Sayr. in clavi Regia lib. 12. c. 18. n. 8. Salas p. 2. tom. 1. trah. 3. 6. 7. 9. 8. n. 4. Valq. in p. 2. q. 96. art. 5. dis. 174. c. 1. n. 7. vbi limitat, nisi extra territorium Principis est, cu[m] subiecti sunt, nam ibi videntur esse soluti ab obedientia Principis. Verum contra sententia abolitur tanquam probabilior tuenda est, quam sequuntur Petr. Ledesma in summ. tom. 2. trah. 9. c. 2. 4. Salas de legibus. 14. dis. 15. f. 6. n. 88. Malder. in 2. 2. trah. 6. c. 3. dub. 6. Lessi. de iustitia. lib. 2. c. 3. 1. dub. 5. n. 39. vbi subdit quod reus non tam condemnatur vt in triremibus sponte maneat quæm vt detineatur.

S V M M A R I V M.

¹ Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare presumitur, & n. 2.

³ Reprobatio vnius ex duobus propositis videtur includere approbationem alterius.

⁴ Inclusio vnius est exclusio alterius.

⁵ Taciturnitas non praeditat ubi quis convadendo expressis verbis non posset etiam alium impeditre.

⁶ Consentire videtur qui tacet.

C A P. Nonne. V. Greg.

¹ Quid de duobus sibi illatis vnum negat, alterum tacendo fatetur. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiqu. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Boich. Butr. Anchæ. Panorm. Felin. Guid. Papæ. Cujac. Vinian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 205. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 285. desumitur ex D. Greg. in Euan. homil. 88. remissione Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decr. l. 2. tit. 16. cap. 6.

Vnde negationem vnius esse affirmationem alterius ex hoc text. colligunt Perez per text. ibi in 9. gl. 2. post princip. tit. 3. lib. 4. Ordin. & 1. gloss. 5. tit. 15. lib. 8. eiusdem. Ordin. D. Barbos. in l. cim. Praitor. in princ. n. 37. & n. 53. cum seqg. ff. de iudic. Nam in Evangelio facio, Ioan. c. 8. refertur duo fuisse obiecta Christo Domino, alterum quod Samaritanus est, alterum quid dæmonium haberet: posterior exp̄s negavit, dicens, Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, &c. ergo. infer. Gregor. in present. prius tacendo concessit, cuius rei non in sensu literali, sed morali rationem reddit Doctores communiter cum Origin. vt per Card. Toletan. in comment. in Ioan. d. c. 8. an. 2. 1. Maldonat. ibi n. 49. & alij ab illis citati, quia Samaritanus secundum communem significationem idem est quod custos, planè Christus Dominus vetere cultos est, iuxta illud Psalmi 126. Nisi Dominus extollerit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit, &c. & Esai. cap. 21. custos qui de nobis?

Notatur

De Præsumptionibus, Tit. XXIII. 565

3 Notatur etiam ad hoc quod reprobat vnius ex duabus propositis videtur includere approbationem alterius, ut per Surd. decis. 195. n. 3.

4 Notatur denique ad hoc quod inclusio vnius est exclusio alterius, de quo Thom. de Thomas. reg. 1. 48. Richard. ad princ. Instit. de exhort. libri.... n. 10. Menoch. de arbitr. casu 37. n. 22. & conf. 106. n. 31. 4. cum seq. & conf. 141. a. n. 9. vbi n. 22. afferit non procedere cum illud, quod exclusum videtur, alia dispositione includitur, & conf. 40. n. 44. & conf. 45. n. 27. & conf. 58. n. 11. & conf. 114. 8. a. n. 13. Cald. Pereira q. forens. conf. 4. n. 20. & conf. 10. n. 2. Cael. Argel. de contradic. leg. g. 5. n. 32. & q. 10. n. 47. Mar. Anton. var. ref. lib. 1. ref. 1. n. 10. Card. Tusch. tom. 4. lit. I. concil. 71. Surd. decis. 291. n. 20. & decis. 295. n. 12. vbi dicit quod inclusio vnius non est exclusio alterius habentis eandem rationem, idem Surd. conf. 1. 5. n. 3. & conf. 56. n. 2. & conf. 15. 1. n. 55. Flamin. de confident. q. 29. n. 52. vbi idem dicit quando aliquid includitur ratione maioris frequentiae, latè dixi Axiom. 120.

5 In gloss. Tacendo ibi, si verè per prohibitionem meanit, &c. Notatur ad hoc quod taciturnitas non prædicat vbi quis contradicunt expressis verbis non potuerit actuū impeditre, ut per Surd. decis. 100. n. 8. & decis. 294. n. 13. & decis. 302. n. 2. Menoch. conf. 120. n. 10. Cald. Pereira de empione. q. 33. n. 71. Steph. Gratian. discep. forens. c. 68. n. 16. Nam praesentia eius, qui contradicere non potest, non nocet, Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloss. 9. n. 149.

6 In ead. glossib., Qui tacet consentire videtur. Vide Mascard. de probat. concil. 121. 8. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 104. plures per Cened. ad Decretum. collect. 9. n. 4. intellige, & limita propterea habes ad reg. qui tacet 43. de regulis iuris in 6.

S V M M A R I V M .

- 1 Preterita faciunt præsumere de futura.
- 2 Papa licet habeat plenitudinem potestatis, potest sibi socios accipere, qui ei in illa exercenda adiument.
- 3 Bonus qui antea fuerat, nunq. & bonus præsumitur.

C A P . Mandata. VI.

1 Ex bona antea vita præsumitur de futura, & sic Papa delegat Maximum Episcopum super omnes Ecclesias Siciliæ, & hoc delegat perfone, & non loco, & atque gerere mandata coelestia, si onera impartiatur cum fratribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butt. Henric. Boich. Anch. Bald. Panorm. Felin. Cujac. Guid. Papa. Viuijan. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 205. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 286. remissiu Catal. in ann. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. defunxit ex D. Gregor. lib. 1. epist. 4. regis. refertur ab Aut. Ang. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 7. & d. collect. 1. lib. 1. sub tit. de officio Vicarij. c. 1.

2 Si nostra cum fratribus, &c.] Ergo Summus Pontifex licet habeat plenitudinem potestatis, potest sibi socios accipere, qui ei in illa exercenda adiument, ut per Nan. ac fpolis clerorum, §. 11. n. 4.

3 Quia ex transfacta in te vita, &c.] Notatur ad hoc quod is, qui bonus antea fuerat, tunc & bonus præsumitur, ratioque antea vita consideranda est ad aestimanda, metiendoque facta hominum, ut per Tiraq. de pennis temp. c. 51. a. n. 3. Azued. l. 6. n. 4. tit. 14. lib. 5. noua recop.

Tom. I.

S V M M A R I V M .

- 1 Notitia facti vicinitate præsumitur.
- 2 Vicinus præsumitur scire facta vicini.
- 3 Eiusdem proprium quis ignorare præsumitur, quando illud est de longinquio.

C A P . Quosdam. VII.

Ex vicinitate loci præsumitur notitia facti loci coniuciini pro aliquo, vel contra aliquem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panorm. Anch. Host. Bald. Butt. Felin. Guid. Papa. Cujac. Viuijan. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 205. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 286. remissiu Catal. in ann. & Ximen. in concord. p. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 8.

Notatur ad hoc quod vicinus præsumitur scire facta sui vicini, vt per Parif. conf. 23. n. 8. lib. 1. Rimini. conf. 52. 8. n. 2. lib. 3. & conf. 72. 6. n. 20. lib. 4. & conf. 640. n. 11. eod. lib. 4. Franc. Vegg. conf. 1. n. 53. Bertazz. conf. 140. n. 9. Card. Tusch. præt. concil. verbo scientia, concl. 62. n. 1. Duen. reg. 12. 5. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virrum. §. 18. n. 32. Menoch. remed. 16. recap. n. 48. cum seqq. & conf. 98. n. 48. & de arbitr. casu 222. n. 8. Tiraq. de pennis temporis causa 23. n. 2. Perez l. 1. gl. 1. pag. 88. vers. dubitatur, tit. 2. lib. 5. Ordin. Mascard. de probat. concil. 752. & 791. à princ. Rot. in Legiamen. puritatis sanguinis 29. Martij 1631. cor. R. P. D. Queipo. in veritate etiam probatur. Quis autem dicatur vicinus ostendunt Alex. conf. 22. Consideratis, n. 5. vers. aliud ergo, lib. 4. & conf. 63. In causa, & lite, in fin. lib. 8. Duen. d. reg. 12. 5. in fin. principi, Signorol. conf. 32. vbi ait quod vicini dicuntur, hi qui habent prædia vicina, item qui habent aedes in conspectu fine sint proxime, sive non, item qui habitant in eadem contrata, secundum vulgi opinionem, Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 9. n. 21. Menoch. de arbitr. casu 22. a. n. 13. Bald. de tempore vitii, & continuo c. 16. n. 10.

Vicinius estis.] Ergo factum proprium quis ignorare præsumitur, quando illud est de longinquio, ex antiquo tempore, ut per Mascard. de probat. concil. 35. & concil. 879. n. 4. cum seqq. Anton. Gabr. commun. tit. de regulis concil. 6. n. 7. cum seqq. Caprareg. 79. n. 3. vers. secundò fallit in facto antiquo, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. n. 28. & seqq. qui quadrupliciter hoc limitant, primò ut non procedat in facto arduo & graui, secundò ut non procedat in iis, que quotidie videntur: tertio, ut nec procedat in facto obligatorio: quartò ut nec etiam procedat vbi in facto adest iuramentum.

C A P . Quanto. VIII.

Factum quod est notum in longinquio loco, præsumitur notum in vicino. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Panorm. Bald. Butt. Felin. Henric. Boich. Anch. Cujac. Viuijan. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 206. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 280. remissiu Catal. in ann. & Ximen. in concord. p. 1. defunxit ex D. Gregor. in registro lib. 10. epist. 33. & 34. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 9.

B b b

Notatum

² Notatur ad hoc quod scientia in factis vicinorum praesumitur, Duen. reg. 121. Socin. reg. 71. & citati in cap. quodam, n. 2 hoc eod. sit. Vicinus dicitur ille, qui proxime habitat, itav alta voce acclamando audi-^{ti} possit, vide Menoch. de arbitr. casu 2. 22. Macard. de probat. concl. 1406. n. 4. Flores de Mena var. queſt. lib. 1. q. 1 num. 6. Ignat. de Villar. in ſylla reſponſoram, lib. 1. reſp. 5. p. 1. n. 41. Ioleph. Seſte Aragonia decif. 99. n. 5. latè Christoph. de Pace in ſcholiis ad leges ſtyli, l. 64. n. 4. cum ſeqq.

S V M M A R I V M.

- ¹ Ex præteritis praesumitur circa futura.
- ² Voluntatis mutatio in dubio non praesumitur.
- ³ Praesumptio quando sumatur, ac ducatur à tempore ad tempus, & de tempore ad perfonam, remittitur.

C A P. Scribam. IX.

¹ Ex præteritis praesumitur circa futura. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiqu. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoft. Butr. Felin. Bald. Panorm. Anchar. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontific. pag. 206. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 286. remittiū Ximen. in concord. p. 1. & 2. referrut ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. n. 11. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 8. c. 14.

Collige ex text. quod testis deponens non verifi- milia minimè probat, quia redditur ſufpeccens; vt per Abb. hic n. 3. Dec. conf. 94. n. 2. vers. ſecundò in dilig. testis, & conf. 684. n. 5. Iafon. in l. ſi extraneus, n. 8. ff. de condit. cauſa data, Aym. conf. 78. n. 1. & conf. 115. n. 12. & conf. 134. n. 36. Caputq. decif. 2. 76. n. 8. Rot. in Perusina laudi 23. Ianuarij 1619 corā Card. Verospio, Macard. de probat. concl. 1374. n. 1. & concl. 1402. n. 8. & concl. 350. n. 19. & concl. 745. n. 14. & concl. 1311. n. 46. Sylvan. conf. 68. n. 1. & conf. 91. n. 21. Hippol. conf. 20. n. 6. & conf. 31. n. 21. & 22. & conf. 2. n. 38. eam ſeqq. & conf. 49. n. 32. cum ſeqq. & conf. 74. à n. 16. & conf. 101. à n. 23. & conf. 109. à n. 20. & conf. 113. à n. 39. Menoch. de arbitr. casu 174. n. 5. 9. & conf. 1. n. 417. cum ſeqq. Martin. Del. diſquisit. magis. lib. 5. q. 36. pag. mibi 54. Farin. in praxis crimin. p. 2. q. 6. 5. n. 144. Vnde teſtium dictis à verifiſimili remotis nullam fidem adhucendam elle docent Abb. Felin. & alij in præſenti, Socin. conf. 186. vol. 1. Alex. conf. 2. n. 11. vol. 7. Roland. conf. 27. num. 23. vol. 3. Natt. conf. 633. n. 14. Anton. Gabr. commun. ſub tit. de teſtib. concl. 4. n. 8. Ozasc. decif. 72. n. 8. Menoch. de arbitr. casu 85. & conf. 98. n. 45. Farin. q. 6. 5. n. 130. Surd. conf. 62. n. 38. & conf. 30. 7. n. 16. Stephan. Gratian. dif- cept. forenſe. c. 562. n. 11. Amplia vt procedat licet teſtes effent plures, quia nihilominus illis innerimilia deponentibus non creditur, Dec. conf. 94. Hieron. Gabr. conf. 159. n. 14. lib. 1. Macard. d. concl. 1. 364. n. 13. Farin. d. 9. 6. 5. n. 147. Quod autem teſtibus deponentibus verifiſimilia magis creditur quam deponentibus inue- riſimilia, resoluunt citati per me ad gloss. 1. cap. in no- ſtra 32. ſup. de teſtib. quibus adde Rot. decif. 748. n. 6. apud Farin. p. 2. recent.

Quia verifiſimile non eſt, &c.] Ergo quod verifiſimile non eſt praesumitur falso, vt per Menoch. conf. 1. n. 258. & conf. 2. n. 300. & conf. 28. n. 25. & conf. 188. n. 1. & conf. 199. n. 12. Tiraq. in l. ſi unquam, C. de reu- candis donat. in princ. n. 40. Macard. de probat. concl. 740. n. 35. & concl. 1. 364. n. 4. Surd. de aliament. it. 8. q. 12. v. 2. Quintilian. Mandoſ. in reg. Bancell. 30. de verifiſimili notitia obīnas, in prefat. Dionys. Paul. de vera qua- tuor Patriarch. ſediuſ eret. c. 1. 8. n. 9. Et remotum à ve- riſimili imago eſt falſitatis, Bald. in l. col. fin. C. de fer- nis fugit. Iaf. in l. extraneus, n. 8. C. de condit. ob cauſam.

Nec ſuper hoc probationem recipias, &c.] Notatur ad 4 hoc quod quando tractatur de probando contra illud, quod habet praesumptionem pro ſe, probationes debent eſſe efficacieſ, vt per Hippol. ſag. 451. Quia iuris praesumptio pro liquidiffima probatione habetur, licet Imperator, ff. de leg. 1. 1. ab ea parte, ff. de probat. Bart. in l. in illa, in ſin. ff. de verb. oblig. Cou. var. lib. 2. c. 6. n. 1. Menoch. de praef. lib. 1. c. 4. ex n. 3. Surd. con- fil. 1. n. 39. Molin. de primog. lib. 3. c. 4. n. 39. & 40. Greg. decif. 498. n. 2. Rot. decif. 496. n. 2. p. recent. & in Legion. puritatis ſanguinis 26. Maij 1631. corā R.P.D. Queipo.

C A P. Quia verifiſimile. X. Alex. III.

PRobare volens aliquid quod non eſt verifiſimile, 1 debet offerre maiorem probationem, id eſt, tales teſtes, de quibus non fit verifiſimile quod peier- bunt, & quod de eo fit fama communis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqu. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Innoc. Anan. Hoft. Bald. Panorm. Butr. Anchar. Felin. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontific. pag. 206. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 286. remittiū Ximen. in concord. p. 1. & 2. referrut ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. n. 11. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 8. c. 14.

Collige ex text. quod teſtis deponens non verifi- milia minimè probat, quia redditur ſufpeccens; vt per Abb. hic n. 3. Dec. conf. 94. n. 2. vers. ſecundò in dilig. testis, & conf. 684. n. 5. Iafon. in l. ſi extraneus, n. 8. ff. de condit. cauſa data, Aym. conf. 78. n. 1. & conf. 115. n. 12. & conf. 134. n. 36. Caputq. decif. 2. 76. n. 8. Rot. in Perusina laudi 23. Ianuarij 1619 corā Card. Verospio, Macard. de probat. concl. 1374. n. 1. & concl. 1402. n. 8. & concl. 350. n. 19. & concl. 745. n. 14. & concl. 1311. n. 46. Sylvan. conf. 68. n. 1. & conf. 91. n. 21. Hippol. conf. 20. n. 6. & conf. 31. n. 21. & 22. & conf. 2. n. 38. eam ſeqq. & conf. 49. n. 32. cum ſeqq. & conf. 74. à n. 16. & conf. 101. à n. 23. & conf. 109. à n. 20. & conf. 113. à n. 39. Menoch. de arbitr. casu 174. n. 5. 9. & conf. 1. n. 417. cum ſeqq. Martin. Del. diſquisit. magis. lib. 5. q. 36. pag. mibi 54. Farin. in praxis crimin. p. 2. q. 6. 5. n. 144. Vnde teſtium dictis à verifiſimili remotis nullam fidem adhucendam elle docent Abb. Felin. & alij in præſenti, Socin. conf. 186. vol. 1. Alex. conf. 2. n. 11. vol. 7. Roland. conf. 27. num. 23. vol. 3. Natt. conf. 633. n. 14. Anton. Gabr. commun. ſub tit. de teſtib. concl. 4. n. 8. Ozasc. decif. 72. n. 8. Menoch. de arbitr. casu 85. & conf. 98. n. 45. Farin. q. 6. 5. n. 130. Surd. conf. 62. n. 38. & conf. 30. 7. n. 16. Stephan. Gratian. dif- cept. forenſe. c. 562. n. 11. Amplia vt procedat licet teſtes effent plures, quia nihilominus illis innerimilia deponentibus non creditur, Dec. conf. 94. Hieron. Gabr. conf. 159. n. 14. lib. 1. Macard. d. concl. 1. 364. n. 13. Farin. d. 9. 6. 5. n. 147. Quod autem teſtibus deponentibus verifiſimilia magis creditur quam deponentibus inue- riſimilia, resoluunt citati per me ad gloss. 1. cap. in no- ſtra 32. ſup. de teſtib. quibus adde Rot. decif. 748. n. 6. apud Farin. p. 2. recent.

3 gloss. Et p̄t̄s dat̄. Quomodo, & quae præ- sumptio sumatur, atque ducatur à tempore ad tem- pus, vide Euerard. in cent. legali, in loco à tempore ad tempus, Alciat. de presump. reg. 2. præsumpt. 25. & 26. Menoch. cod. trah. lib. 1. præsumpt. 24. Et de tempore ad perfonam, vel è contra, vide plures Doctores citatos in libello de principiis etiisque iuris, litera A. num. 231.

S V M M A R I V M.

- ² Probatio efficacior requiritur ab eo, qui probare vult quod non eſt verifiſimile.
- ² Testis deponens non verifiſimilia minimè probat.
- ³ Verifiſimile quod non eſt præsumitur falso.
- ⁴ Probationes debent eſſe efficacieſ quando trattatur de probando contra illud, quod habet præsumptio- nem pro ſe.
- ⁵ Verifiſimilitudo eſt cognata natura:
- ⁶ Argumentum à verifiſimili optimum eſt.
- ⁷ Scire quilibet præsumitur quod publicè ſcritur.

De Præsumptionibus, Tit XXIII. 567

§ De quibus verisimile non sit, &c.] Nam verisimilitudo est cognata naturæ, Menoch. *conf.* 114. *num.* 12. vbi *num.* 13. quod habetur pro lege, & omnium interpretationum est caput, Mafcard. *concl.* 1410. *num.* 2. & dispositiones omnes ab illa regulam accipiunt, idem Mafcard. vbi proxime, *num.* 5. vbi *num.* 6. dicit quod arguens à verisimili dicitur arguere à ratione naturali, & allegare textum legis. Vnde argumentum à verisimili optimum, & in qualibet materia receptum afferunt Euerard. *in locis legali*, loco 5. Cantiunc. *locus* 25. Andr. Gamar. *in dialetica legali*, *lib.* 1. *loci* 23. Perez l.2. *tit.* 7. *lib.* 5. *Ordinam.* pag. 184. Surd. *de alimentis*, *tit.* 9. 9. 12. n. 25. Flamin. *de confidentia*. *benefic.* *quest.* 29. n. 24. & q. 52. n. 31. Anton. Monach. Bononiensis. *decis.* 10. *num.* 16. Card. Mantic. *de tacitis*, & ambig. *conuent. tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 16. Menoch. *conf.* 122. *num.* 54. & *conf.* 306. *num.* 6. & *conf.* 364. *num.* 44. Card. Tusch. *tom.* 1. *lit.* A. *conclus.* 494. Farinac. *in praxi crimin.* *part.* 4. *decis.* 47. *num.* 2. *in fine*. In criminalibus vero ad condemnandum non valet, Surd. *conf.* 132. n. 57.

7 In gloss. *Communi*, ibi, que coadiuvant ad fidem faciendam. Quia scire quilibet præsumatur quod publice securit, Tiraquell. de *retracta lig.* § 35. gloss. 4. *num.* 33. Menoch. *de præsumpt.* *lib.* 6. *præsumpt.* 23. *num.* 70. & *remed.* 16. *recuper.* *num.* 34. Ioan. Garc. *de nobilitate*, *gloss.* 4. *num.* 27. Et publica vox, & fama inducit scientiam, Ioseph. Ludovic. Petrus. *decis.* 104. *num.* 12.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium qualiter probetur, ostenditur.
- 2 Matrimonium probatur per diutinam decem annorum cohabitationem cum aliis administriculis, & quid auctento Concil. Trid. ostenditur.
- 3 Dotis instrumentum probat matrimonium quoad ipsos contrahentes.
- 4 Matrimonium probatur per famam vicinæ concurrentibus aliis administriculis.
- 5 Mulieres possunt inducere consuetudinem in actibus muliebribus.
- 6 Matrimonium est maris, & fæmine coniunctio.
- 7 Annuli transmissio de masculo in fæminam probat matrimonium.

C A P. Illud. XI.

1 Vbi dubitatur de matrimonio si fama loci, seu vicinæ habet quod vir eam in lecto, & in mensa sicut vxorem tenuerit, præsertim si producantur contractus matrimoniales, in quibus vxores vocantur, vxor etiam dicat illum non esse maritum, & testes habeat quod rogatus vir, vt cam defonsaret, nonuerit, est tamen cogenda vt cohabiter cum viro, licet dicat illum esse féruum, sibi tamen cognitum ante matrimonium, maximè si contractus fuerunt cogniti ab eo, qui fideliter officium suum adimplebat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Felin. Host. Bald. Panorm. But. Anchar. Henric. Boich. Guid. Papæ. Cujac. Viuian. *in rationali secundi libri iuris Pontif.* pag. 207. Alagona *in compendio iuris Canon.* pag. 287. remissiu. Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1. *Decret.* *lib.* 2. *tit.* 16. *cap.* 14. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. *part.* 50. *cap.* 52.

2 Per decem annos, & ultra, &c.] Notatur ad hoc quod

matrimonium probatur per diutinam decem annorum cohabitationem cum aliis administriculis, vt per Tiraquel. *de prescript.* *versic.* 6. *fol.* mibi 95. Menoch. *confil.* 15. *num.* 12. Cald. Pereira *de renouat. emphyse.* *quest.* 15. *num.* 17. *in fin.* Couarr. *de sponsal.* p. 1. c. 1. n. 5. Matienz. *in rubr. tit.* 1. *num.* 2. *lib.* 3. *noua recop.* Mench. *illustrium.* c. 6. 1. n. 10. Mafcard. *de probat.* *concl.* 260. n. 7. & *concl.* 103. & *concl.* 1316. *num.* 4. & *concl.* 1371. n. 3. Guttier. *de matrim.* *cap.* 40. n. 6. *vers.* *verum.* & c. 7. *num.* 12. Alois. Ricc. *in collect.* *decis.* *part.* 1. *collect.* 219. vbi refert plures modos probandi matrimonium. Hodie tamen ne eludatur *decisio Concilij Trident.* *eff.* 2. 4. *de reformat. maritim.* *cap.* 1. nec cohabitatio, nec alius consensus verbis, signis, aut factis expressus, nec etiam copula quidquam faciunt ad præsumendum, aut probandum legitimum matrimonium, nisi coram Parocho & testibus fiat, & ita per hæc cef-
sant de iure antiquo scripta in hoc cap. provt notant Henriq. *in summa.* *part.* 2. *lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 7. *in gloss.* *lit.* C. Franc. Molin. *de ritu mpt.* *lib.* 1. *compar.* 12. n. 26. post Spin. Guttier. & Petri. *de Ledesma*, adiurit Flores de Mena variar. *lib.* 2. *quest.* 23. *num.* 72. *cum sequentib.*

Ostendit publicum instrumentum, &c.] Notatur ad hoc quod per instrumentum dotis probatur matrimonium quoad ipsos contrahentes, vt per Soar. *tom.* 1. *commun.* *opinio.* *lib.* 4. *tit.* 9. *num.* 157. *pag.* 495. Menoch. *conf.* 15. *num.* 11. & *conf.* 199. & n. 46. Maf-*card.* *concl.* 1022.

Si fama loci.] Notatur ad hoc quod matrimonium probatur per famam vicinæ concurrentibus cum illa aliis administriculis, vt per Couar. *in cap. alma Mater.* p. 1. §. 2. n. 4. col. 3. Menoch. *d.* *conf.* 15. *n.* 12. *vers.* *tertio conf.* Mafcard. *concl.* 1025. D. Barbos. *in lib.* 5. *aliens.* n. 75 ff. *solutio marit.* Publica enim vox & fama in vicinia plurimum facit ad probandum matrimonium. Dec. *conf.* 163. n. 8. Grat. *conf.* 58. n. 8. *lib.* 2. Sim. *de Pratis conf.* 134. n. 5. Menoch. *conf.* 18. n. 12. *vers.* *tertio conf.* Rot. *decis.* 173. n. 4. p. 14. *divers.* & in terminis probatio-
nis primi matrimonij post contractum secundum, Nicol. Superan. *conf.* 65. n. 4. Petr. Albigan. *conf.* 67. n. 9. *tom.* 1. *confil.* *maritim.* & ex sola fama semiplène probari contractum matrimonij, fuit dictum in Ro-
mana matrimonij 22. Junij 1611. coram Reuerau. b. D. Pirouano, impresa post vol. 2. *confil.* *Farin.* *decis.* 37. *num.* 4.

Sed si mulieri, &c.] Notatur ad hoc quod mulieres possunt inducere consuetudinem in actibus muliebribus, vt per Auiles *ad capita Prætorum*, *in proem.* *verbis*, *ordenancas.* n. 12. fol. mibi 18.

Cum matrimonium sit maris, & fæmine, &c.] De hac diffinitione matrimonij, vide Tiraq. *de retracta conuent.* *ad fin.* *tit.* *num.* 127. Perez l.1. *gloss.* 1. *pag.* 7. *col.* 2. *vers.* *bis* *igitur premisis.* *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* Matienz. *in rubr.* *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Sanch. *de matrim.* *lib.* 2. *disps.* 1. n. 8. Guttier. *cod. tract.* c. 39. n. 1. Bonacina *cod. tract.* q. 2. puncto 1.

In gloss. *Annulus.* Notatur ad hoc quod annuli transmissio de masculo in fæminam probat matrimonium, vt per Mafcard. *concl.* 100. Et de annulo, sponsali, vide Cæsar. Baron. *tom.* 1. *annulium Ecclesiæ anno Christi* 17. *pag.* 526.

S V M M A R I V M.

- 1 Carnalis copula per violentam præsumptionem probatur.
- 2 Copula carnalis quando dicatur probari ex violentia, & certa præsumptione, & n. 5. 6. & 7.
- 3 Suspicio violentia adulterij non inducitur ex solis oscu-

Bbb 2

568 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

lis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt.

4 *Testes de credulitate admittuntur ad probandum adulterium, & copulam carnalem.*

5 *Adulterium, & copula carnalis non potest direcere, & immediate probari per testes de visu.*

Et horis eleclis.] Vel quando vir & mulier nocturno tempore converuantur, ut per Mascard. concl. 312. n. 29. Farin. d. q. 136. n. 190.

In gloss. Ut credebant. Notatur ad hoc quod adul-

terum & copula carnalis non potest direcere & im-

mediate probari per testes de visu, quia tale opus

visus sentit non patet, ut per Hippol. conf. 1. num. 47.

& confil. 2. n. 5. & confil. 116. n. 8. Mascard. conclus. 17.

n. 3. 4. & vbi quid tunc adulterium dicitur direcere

probari quando pudenda in pudendis, vel obscena

in obscenis sunt posita, & num. 9. quod testes sic de-

ponentes vidisse veneream coniunctionem maris &

feminae sunt suspecti de falso, & concl. 312. num. 22.

& concl. 310. n. 2. Hect. Emil. in tract. de testib. in verbo,

testis adulterium, n. 9. Farin. d. q. 136. n. 54. cum seq.

vbi num. 58. dicit quid adulterium, & copula carnalis

non potest direcere, hoc est, concludenter & per

necessum probari per testes de visu, sed tantum pre-

sumptus. Et propterea ad probandum hoc delictum

sufficiunt presumptions, & conjecturas, resolvunt

Hippol. Rimin. confil. 274. l. 3. Cephal. conf. 140. n. 28.

lib. 1. Menoch. de arbitr. casu 116. n. 1. & de presump.

lib. 1. presump. 38. num. 3. Mascard. d. concl. 312. n. 19.

cum seqq. & concl. 452. num. 10. & concl. 810. ex num. 1.

& num. 2. Lex enim in hoc criminis contenta est

ea probatione, que haberi potest, cum certitudi-

naliter probari non valeat, ut dicit Roland. à Valle

conf. 50. n. 3. vol. 1. Hippol. de Matrif. d. conf. 28. num. 5.

Seraph. decif. 110. 8.

Intellige procedere si civiliter agatur contra adul-

terum ad thori separationem, vel impediendum ma-

trimoniunum ne contrahatur, vel ad dotis amissionem:

securus autem si criminaliter, & ad peccatum ita Mathe-

fil. sing. 118. Boll. in praef. crimin. tit. de partu supposit.

post. n. 3. Corn. confil. 191. in fin. lib. 4. Hippol. in rubr. de

probab. 3. 248. vers. item ad predicta, Mascard. de pre-

probab. conclus. 47. n. 5. vers. que tamen sententia, vbi quid si

testes deponant vidisse virum, & mulierem in ea-

dem camera solos, & dispektoratos, caligis dissol-

tis, & ianua clausa, non probant copulam quando cri-

maliter agitur, sed solum conatus ad copulam car-

nalem, & idem resolutus conclus. 59. n. 10. & n. 20. & d.

conclus. 810. n. 5. 7. & seqq. & conclus. 1210. n. 8. Farin.

que. 1. 6. n. 18. & 19. & conf. 78. n. 22. & 25. vbi quid

nec virginissimis nec proximis indicis, veluti si

solus cum sola, nudus cum nuda reperti fuerint,

probatur copula carnalis ad effectum criminaliter

condemnandi, addent ad decisiones Rot. post conf.

Farin. lib. 1. decif. 55. lit. E. & decif. 69. lit. C. & E. Rot.

decif. 195. n. 3. in impressis per Farin. post lib. 2. suorum

confli.

S V M M A R I V M.

1 *Idem dicit quod in precedenti cap.*

2 *Sponsa vxor non est.*

3 *Vxor, vel coniux illa appellatur, que iam à viro suo*

est cognita.

4 *Fornicatio probatur ex connagatione vieti & mulieris*

per nemora.

5 *Inbonesta mulieris, seu illius mala fama probatur per*

testes vicinos.

6 *Adulterium probatum dicitur per confessionem adul-*

teri, vel adultera.

CAP.

3 *Multis locis secretis.] Notatur ad hoc quod dicitur*

violenta, & certa presumptione ut dicatur plene proba-

ta carnalis copula, quando vir & mulier visi insimul

fuerint in secretis locis, ut per Menoch. d. pref. 41.

n. 11. Farin. d. q. 136. n. 148.

6 *Et latebris.] Vel quando vir & mulier fuerint visi*

in latebris, & in locis obscuris, ut per Farin. d. q. 136.

n. 156.

De Præsumptionibus , Tit.XXIII I.

569

C A P . Tertio loco. XIII.

Clem. III.

- 1 Postquam iuuenis contraxit per verba de præsentia cum vna , neptis vxoris depofuit se fuiffe prius cognitam carnaliter ab illo iuuenie , & produxit eos testes , qui dicebant de fama vicinie , & viduisse eos sœpe vagantes per vias , & nemora , & tandem iuuenis & ipsa adftri et iurarunt se cognouisse , quare mandat Papa vt separantur . Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabär. Bellam. Ioan. Andt. Imol. Anan. Anch. Panorm. Hoft. Bald. Butt. Felin. Guid. Papæ. Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 208. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 287. remif. Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. Decret. lib. 4. tit. 1. de ffonf. b.c. 8.
- 2 Debeat uxorem babere .] Notatur ad hoc quod sponfava xvor non est , vt per Tiraq. de iure mariti , gl. 2. n. 19.
- 3 Vxor enim , vel coniuix illa appellatur , que iam à viro suo est cognita . Guttier. de matrimonio , c. 1. n. 4.
- 4 Per nemora .] Notatur ad hoc quod fornicatio probatur ex coniugatione viri , & mulieris per nemora , vt per Farin. in præxi crimin. p. 5. q. 136. n. 8. & n. 153. Hæc. Emil. in tr. de testib. in verbo , testis adulterium , n. 38. Mafcard. de probat. concl. 452. n. 16.
- 5 Et testimonium vicine .] Notatur ac hoc quod mulieris inhonestas , seu illius mala fama probat per testes vicinos , vt per Mafcard. concl. 1063. n. 36. Farin. d. q. 136. n. 38.
- 6 Seorsum confessi sumi .] Notatur ad hoc quod per confessionem adulterii , vel adulteræ dicitur adulterium probari , vt per Hæc. Emil. d. verbo , testis adulterium , n. 56. Mafcard. concl. 64. n. 12. & concl. 810. n. 8. Farin. d. q. 136. n. 41. vbi n. 42. afferit quod hæc sola confessio minimè probat adulterium ad effectum separationis thori , nisi alia concurvant , ex eo quia in hoc text. ultra confessionem viri & mulieris concurrebat etiam coniugatio per nemora & loca solitaria , & etiam testimonium & fama vicinie , quasi fecus sentiens hic Summus Pontifex non concurrentibus prædictis.

S V M M A R I V M .

- 1 Praesumptio etiam vehemens non sufficit ut quis de graui criminis condemnetur.
- 2 Frater admittitur etiam in causa heresis ad purgandam defensionem fratris.
- 3 Domestici non repelluntur a testimonio quando depositum de innocentia , vel defensione rei accusati.
- 4 Praesumptionibus ex , & argumentis nullus debet condennari criminaliter.
- 5 Periurus semel , praesumitur peccare in futurum.
- 6 Dilectum iuratum & iudicialiter praefatum praefertur priori contradicenti extra iudicialiter.
- 7 Charitas praesumitur inter fratres.
- 8 Pena ordinaria non debet quis ex praesumptionibus puniri.
- 9 Incorrigibili , & impenitentis dicitur , qui non fecit penitentiam ei tanquam heretico ab Inquisitore iniungitam.
- 10 Delegatus potest esse arbitrus.
- 11 Eius an teneatur accusare patrem hereticum remisit suu.
- 12 Vulnerata assertio persistens in ea usque ad mortem non facit indicium ad torturam.

Tom. I.

C A P . Litera. XIV. Innoc. III.

P ropter vehementem suspicionem de heresi non condemnatum quis ut hereticus , sed præter cautionem inratoriam iniungitur discreta pœnitentia , ex qua deinde valeat cognosci nimis sit hereticus , vel non . & si inueniatur verè Catholicus , molestandus non est , si hereticus condemnetur . Colligunt ex Ordinariis. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabär. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butt. Anch. Hoft. Bald. Panorm. Cujac. Felin. Guid. Papæ. Cened. collect. 127. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 268. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 288 remissiu Calaf. in ann. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 14. cap. 1.

Purgando illum de heresi . &c.] Ergo admittitur frater ad purgandam defensionem fratris , etiam in causa heresis , vt per gloss. 3. vol. 2. in med. l. 9. tit. 8. lib. 2. for. leg. Ceul. commun. contra Commun. q. 803. n. 17. Nam domestici non repelluntur a testimonio , quando dependent de innocentia , vel defensione rei accusati . Rebuff. de reprob. testimoniis , n. 294.

Cum propter solam suspicionem . &c.] Notatur ad hoc quod ex praesumptionibus , & argumentis nullus debet criminaliter condennari l. absentem , ff. de pœni. l. qui sententiam , ff. eod. l. singulis . C. de accus. cum aliis per Ant. Gom. var. tom. 3. c. 12. n. 25. Mafcard. de probat. concl. 459. ex n. 3. & concl. 1223. n. 29. etiam si tales praesumptions sim probables , & evidentes . Cacheran. concl. 65. n. 46. Mafcard. concl. 459. n. 8. & concl. 496. n. 2. & concl. 1167. n. 3. necnon plures similares concurrentes . Mafcard. d. concl. 4. 9. n. 9. Menoch. de pref. l. 1. pref. 40. n. 10. nam in criminalibus ad condemnationem probationes debent esse nedum concludentes , sed luce meridianâ clariores d. l. absentem , cum aliis , l. sciens C. de probat. canonizata in scienti cuncti 2. q. si nisi praesumptions sim iuris & de iure , in quibus quia lex praesumit , & supra praesumptionem statuit firmum ius , illam videtur approbare , c. is qui fidem , de ffonf. c. de illis , de ffonf. impub. cum similibus , & ita eam index sequi tenetur , nam sicut ex tali praesumptione legitimè crimen patet , ita etiam debet patere iudicium . vt traditum Boff. in pref. tit. de coniect. ex n. 19. Tiraq. de pœni tempor. causa 27. n. 10. Anton. Gom. d. c. 12. n. 25. Mafcard. concl. 196. n. 4. & concl. 1221. ex n. 41.

Quorum vivumque redditus illum valde suspectum .] Notatur ad hoc quod quicunque in causa fidei iudiciliter est connictus se negare dixisse quod antea affirmauit , vel quod asseruit mendacium , vel commisit periurium ex vtroque predicatorum in causa fidei , inspectus fit de heresi vehementer , vt per Direct. Inquisit. p. 2. q. 5. 6. n. 9. pag. mbs 381. nam lemel periurii praesumit peccare in futurum , properea reiicitur a iuramento praestando , vt per Menoch. de præsumpt. lib. 5. pref. 32. n. 12.

Quanquam verisimilis videatur , &c.] Notatur ad hoc quod si ex verisimilibus coniecturis probable sit posterius testimonium non esse ita verisimile ut prius , tunc non erit standi iudicali responsioni , nec extra iudicali , sed absolute huiusmodi responsionibus nullam esse dandum fidem , ex Abb. Dec. Felin. Aym. & aliis resoluti Cou. l. 3. var. c. 1. 3. n. 7. vers. est & alind. Verum posterius dictum iuratum , & iudicaliter praefatum ob iuratum religionem priori contradicenti extra iudicaliter prolatio praefendum esse , tenent DD. citati a gloss. vlt. c. cum causam 37. sup. de testib. & præcipue Mench. quia v. usq. reg. c. 32. à n. 4. vbi n. 5. responder ad hunc text. quod scilicet prius dictum huiusmodi

B b b 3 C. de

570 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

C. de quo in presenti, erat summoperè verisimilium quā posteriorū, quia prius illud dictum emissem, fuit cū ageretur de re feria, & vehementer ardua, & emissem fuit ex proposito, & ab eo, qui ad fidem Catholicam reverebatur, quem eo tempore nullum etiam simplicis mendacij peccatum admisurum verisimile esset, præfert in perniciem charissimi fratris sui, vnde posteriorū dictum priori contrarium verisimile erat, prius autem dictum verisimilium, & ita præsumptioni validiori inter duas præsumptiones contrarias standum est, ut per Palat. in alleg. hæres. §. 7. ad finem.

Tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, &c.] Notatur ad hoc quod ad probandam defensionem frater pro fratre admittitur in testem, ut per Farinac. in praxi crimin. q. 54. reg. 1. n. 35. & reg. 2. n. 17. & reg. 3. n. 208. & q. 62. n. 90. Sébast. Guazzin. in tract. de pace, & tristitia, quæst. 45. part. 1. num. 17. Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 71. sub num. 5. & 6.

Tanquam charissimum.] Notatur ad hoc quod charitas præsumitur inter fratres, ut per Alciat. de præsumpt. reg. 1. præf. 2. 3. Menoch. conf. 62. n. 17. Mafcard. de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 71. sub num. 5. & 6.

Quocirca mandamus, &c.] Notatur ad hoc quod non debet aliquis ex præsumptionibus poena ordinaria puniri. Vide Perez in rubr. tit. 15. gloss. 1. pag. 279. col. 2. vers. quoties, lib. 8. Ordin. Director. Inquit. p. 2. q. 55. pag. mibi 378. plures refert Doctores Cened. d. collect. 127. n. 1. & vide alios citatos ad cap. afferte 2. n. 7. supr. hoc tit.

Alioquin cum tanquam hereticum, &c.] Notatur ad hoc quod ille, cui tanquam heretico ab Inquisitore fuit pœnitentia imminuta, si eam non fecit, dicitur incorrigibilis, impenitens, atque relapsus, ut per Menoch. conf. 82. n. 102.

In gloss. Arbitros, ibi, & sic patet quod delegatus potest esse arbiter, &c. Vide Olan. in antinomia iuris, lit. I. n. 46. Azeued. l. 6. n. 4. tit. 6. lib. 3. noua recip. plures per Cened. d. collect. 127. n. 2.

In gloss. Purgavit. Collige ex gloss. dato publici testimonio repugnante etiam in diverso iudicio priori dicto standum esse, sequuntur, Mench. v. infre-
quem. cap. 32. num. 1. Couar. variar. lib. 2. cap. 13. num. 7. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præf. 29. num. 7. Clar. §. fin. quæst. 13. num. 13. & in §. falsum, n. 10. Menoch. casu 108. à num. 5. Vtrum autem idem dicendum sit quando prius testimonium præstitum fuit in iudicio nullo: affirmatum patet tuerit Cou. d. n. 7. vers. ex quo. Contrariam tamen sententiam merito tenuit gloss. in cap. cum causam, & de testib. quam sequitur communis, ut per Felin. in cap. cum tua, n. 5. illo tit. Clar. d. q. 53. n. 13. afferentes testimonio posteriori omnino standum esse reiecto priori, quod in iudicio nullo probatum est.

In gloss. De fratre. Frater pro fratre, vel contra fratrem an possit esse testis, vide Crot. de testib. num. 117. Nell. eod. tract. num. 8. Campeg. reg. 5. in princ. Hyppol. sing. 273. num. 10. Rojas sing. 70. Fusc. lit. E. sing. 142. Duen. reg. 382. Bernard. reg. 746. vers. sexio fallit. Guillelm. Bened. in cap. Raynuius, part. 3. verbo, qui cum alia marimonium contrahens, ex n. 256. Tiraquell. de pars temper. causa 22. num. 45. & causa 51. num. 91. Anton. Gabr. commun. tit. de testib. concl. 14. Rebuff. de reprob. testib. n. 218. Menoch. de arbiter. casu 204. Mafcard. de probat. concl. 811. & concl. 857. num. 16. & 17. & concl. 904. ex num. 5. Vezin. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 10. num. 235. pag. 435. Cardof. in praxi iudicium, verbo, testis, num. 23. Farin. in praxi crimin. p. 2. tit. de opposit. contra personæ testib. q. 54.

n. 8.5. cum seqq. Ordin. Reg. Lufit. lib. 6. tit. 56. §. 2. latè Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 94. ex n. 5. vbi tenet quod frater pro fratre admittitur in causis ciuilibus, non autem in criminalibus ad fauorem fratri accusatoris contra accusatum, & n. 10. id ultimum limitat si frater producatur in testem pro fratre ad eius defensionem in causa criminali. An filius teneatur accusare parentem hæreticum vide lato sermone Simanch. in speciali tract. de parente hæretico, qui est in fine sui encibirid. Perez l. 1. gloss. 1. pag. 22. tit. 9. lib. 8. Ordin.

In gloss. Tam graue Notatur ad hoc quod assertio vulnerata persistens in ea vsque ad mortem non facit iudicium ad torturam, de quo plures refert Doctores Cened. d. collect. 127. n. 4. quibus addit. Cottan memorab. verbo, testator, pag. 845. Mafcard. de probat. concl. 144. & concl. 134. n. 10. & concl. 1074. n. 10. & concl. 1129. & seqq. Joseph. Ludon. tom. 3. commun. opin. tit. de probat. concl. vniuersit. infur. 43. Leonard. Less. de iustit. lib. 2. c. 29. n. 163. Præsumitur enim pro mortuis, qui alias propria salutis intinmemores dicerentur, quod sane non præsumitur. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præf. 4. in fine, Menoch. in simili tract. lib. 5. præf. 5. quos refert Octau. Glorit. resp. 10. n. 6. 4.

S V M M A R I V M.

1. Incontinentis in senectute non præsumitur qui in in-
tentute continuit, maximè si est literatus.
2. Bonus qui ante a fuit, tunc & bonus præsumitur.
3. Concupiscentia omnis & libido diminuitur in sene.
4. Scientia præsumuntur à virtutis abstinentia.
5. Amor est furor.
6. Papa potest dispensare ut matrimonium contrahatur
inter patrum, & neptum ex fraire.
7. Episcopalem qui adepus est dignitatem præsumitur
ratione sua virtutis adepus.
8. Seniores virtutibus præsumuntur excellere, non man-
quam tamē flagitiosissimi reperiuntur sene.

C A P. Cūm in iuuentute. XV.

Q Vi in iuuentute fuit continens, non præsumi-
tur in senectute incontinentis, maximè si sit li-
teratus. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collec. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Bald. Panorm. Felin. Butr. Henric. Boich. Cuiac. Guid. Papæ. Vinian. in rationali secundi libri
iuris Ponitici, pag. 209. Alagona in compendio iuris
Canonici, pag. 288. remissiū Cafal. in annos. & Ximen.
in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3.
Decretal. lib. 2. tit. 14. cap. 2.

Vt ab Ecclesia Romana meruerit pallio decorari.] Licet pallium esset proprium insigne Papæ, Patriarcharum, Primatuum, & Metropolitanorum, secundum Duran.
in ratione. diuin. l. 3. c. 16. n. 1. Sylu. in sum. verbo pallium,
Cerem. Roman. lib. 1. c. 8. Moscon. de maiestate milit.
Ecclesiæ, p. 1. lib. 1. c. 8. pag. 234. ad fin. Azor. infit. moral.
p. 2. lib. 3. c. 4. in print. tamē ex speciali Papæ privilegio
Episcopos Quinqueclesiæ in Vngaria, pallio vi-
tutur, ut ait text. & tradunt Durand. d. c. 17. n. 13. in fin.
Azor. d. c. 3. 4. lit. A. Isidor. Moscon. d. c. 8. pag. 236. lit. C.
Stephan. Durant. de ritib. Ecclesiæ. lib. 2. c. 9. n. 43. qui al-
ferunt alios Episcopos ex particuli Papæ indul-
gentia pallio vi, videlicet Ostiensis, quia Papam
consecrat, & eo vritur ex institutione Marci Papæ,
Papiensis in Lombardia, Lucensis in Tuscia, & Bam-
bergensis in Germania.

Non

De Præsumptionibus, Tit. XXIII. 571

- Non est de leui credendum, &c.*] Notatur ad hoc quod is, qui bonus antea fuit, nunc & bonus præsumitur, vt per Tiraq. de pœnis temperandis, cap. 51. n. 3. nam bonus quilibet in dubio præsumitur, dixi Axiom. 142. n. 2.
- In fœnecitate frequentius expicitur.*] Notatur ad hoc quod in fœnecitate diminuitur omnis concupiscentia, & libido, vt per Tiraq. in 1.6. connub. gloss. 1. part. 6. n. 9. Menoch. de præsumpt. lib. 6. pref. 46. num. 7. & de arbitrio casu 89. num. 55. Alciat. de præsumpt. reg. 2. pref. 1. n. 8. Nam semper pro senioribus præsumitur. Tiraq. de iure primog. in prefat. num. 150. cum seqq., multa de fœnum præstantia, & quam utiles sint Reipubl. moderanda, vide Mendoc. tom. 2. in lib. 1. Regum cap. 4. num. 15. in expositi. litera. Et quod auaritia in fœnecitate iuuenescat, ex hoc texti colligit Paul. Fusc. lit. A. sing. 106.
- Quod vir prædictus scientia, &c.*] Ergo scientes præsumuntur à vitiis abstinere. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 46. n. 3.
- Ad eam possessionis ignoriam se conuerteret.*] Ergo amor est furor, vt per Tiraq. de pœnis temperandis, 6. 4. n. 1. quilibet enim infuriatur ad amandum, etiam per artem magicam, vt difficile sit inneni fernori naturae resistere, gloss. in §. si autem, in autb. quomodo oporteat Episc. Paul. Fusc. in singul. vtriusque iuris lit. A. sing. 6. 1. vbi ex Marc. Mantu. conf. 14. n. 8. vol. 1. subdit quod sicut misericordiam inuenit furiosus aliquid inhonestum faciens, aut mente captus, sic & qui amoris furore est debacchatus vide posita ad cap. veniens 13. n. 2. cum seqg. de sponsalib.
- Naturalis fœdus inter tales personas, &c.*] Intellige quod quandam honestatam, non quoad legis naturalis vinculum, potest enim Summus Pontif. dispensare vt matrimonium contrahatur inter patrum, & neptem ex fratre, Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 9. vbi dicit text. in presenti referre Ethnico rum sententiam, non verò eam probare: item aduerdit verba illa, *naturale fœdus*, posse intelligi quod coagitationem, quam natura instituit, vide Anton. Gom. l. 80. Tauri, n. 16.
- In gloss. Honestum, ibi, ex quo enim adeptus est tam dignitatem, scilicet Episcopalem, præsumitur quod ratione sua virtutis adeptus sit.* Vide Tiraq. de pœnis temp. c. § 1. n. 9. 4.
- In gloss. Ad senilem.* Notatur ad hoc quod seniores virtutibus præsumuntur excellere, nonnunquam tam flagitosissimi reperiuntur fenes, vt per Tiraq. in prefat. de iure primog. n. 153. & seqg. Illufr. D. meum Roder. à Cunha ad cap. sancta 24. n. 1. dist. 86.

S V M M A R I V M .

- 1 *Idoneum se probare non tenetur is, pro quo beneficiario scribitur cum claus.* Si idoneus fuerit, cum talis præsumatur.
- 2 *Idoneus quis præsumitur ad beneficia.*
- 3 *Bonus quilibet præsumitur nisi contrarium probetur.*
- 4 *Purus unusquisque præsumitur, itavt obiciens impunitatem incumbat onus probandi.*

C A P . Dudum. X V I . & fin.

Papa quando rescribit pro aliquo, vt recipiatur in numerum beneficiatorum cum claus. *Si idoneus fuerit, prouisus non tenetur probare se idoneum, quia præsumitur idoneus, nisi contrarium ostendatur.* Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar,

Bellam. Ioan. Andr. Inol. Anan. Host. Butr. Anch. Bald. Panorm. Felin. Henric. Boich. Guid. Papæ. Cujac. Viulan. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 210. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 288. remissiæ Calal. in anno. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Cum prima facie præsumatur idoneus.] Notatur ad hoc quod quis præsumitur idoneus ad beneficia, vide Lambertin. de iure patron. lib. 2. p. 1. q. 10. art. 2. a. n. 1. Alciat. de pref. reg. 3. pref. 3. Menoch. eod. tract. lib. 6. pref. 1. Flamin. de resignat. benef. lib. 10. q. 3. n. 54. cum seqg. Mascard. de probat. co. cl. 878. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. a. n. 168. Intellige si prædicti huius cap. verba de idoneitate intrinseca, scilicet puritatis, & similitudinis, non verò scientiarum & literaturarum, quæ cum sit quid extrinsecum & accidentale, homini inesse alicui non præsumitus, Viu. in praxi iuris patron. p. 12. lib. 6. c. 10. n. 13. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 10. n. 17.

Allegatur text. hic vulgariter ad hoc quod bonus, quilibet præsumitur nisi contrarium probetur, vt per Tiraq. de pref. §. 1. gloss. 2. pag. 87. ver. sed quid. Socin. reg. 3. Bernard. reg. 6. 4. Duchi. reg. 7. 5. Mascard. de prob. concl. 2. 2. & 2. 3. & 10. 03. Flamin. d. n. 6. 3. Brunor. à Sole in locis communib. verbo, bonus, Mench. illufr. c. 70. n. 3. Valconcl. in harmonia rubr. iuris Canon. ad rubr. de scrutinio in ordine faciendo, n. 3. cum seqg. Mendez à Caftro in praxi Lufit. lib. 5. c. 1. n. 64. Cardin. Turch. tom. 1. lit. B. concl. 1. 3.

Citari etiam potest ad hoc quod unusquisque purus præsumitur, itavt Capitulo obiciens impunitatem & ortum à parentibus vel infidelibus, aut alio impuris, incumbat omnis probandi, & quidem concludentes, vt sibi centuit Rota, & signanter coram Mantu. decis. 174. num. 1. & decis. 307. & coram Cardin. Seraph. decis. 355. & coram Card. Blanchetto in Legionem. denegata possessionis 8. Maruj 1593. & coram Card. Marquemont, in Toletana Canonicas 10. Decembr. 160. 8. quæ est inter recent. decis. 167. p. 1. & fuit confirmata sub die 3. Aprilis, & 10. Iunij 1609. coram eod. & in Pacem. Puritatis 6. Aprilis 1600. coram Patriarcha Manzanedo, quæ est dec. 182. p. 1. recent. & in Legionem. Canonicas 3. Iunij 1602. coram Reuerendiss. D. meo Decano, decis. 68. in eius impressis.

De Iurisurando.

T I T . X X I V .

S V M M A R I V M .

- 1 *Doltores referuntur super banc rub. scribentes.*
- 2 *Iuramenti materialia qui Doltores traudent, citantur.*
- 3 *Iuramentum nomen deducitur à iure.*
- 4 *Iuramentum dicitur etiam iurandum, sive sacramentum.*
- 5 *Iuramentum definitur ut sit Dei in testem ad confirmandum dictorum veritatem actualis, sive virtutis invocatio.*
- 6 *Iuramentum aliud assertorium, aliud promissorium, & quod sit unumquaque, & an inter se different, ostenditur.*
- 7 *Iuramentum in iudiciale, & extra iudiciale dividitur.*
- 8 *Iuramentum calumnia, & de veritate dicenda, ac litis decisiorum quod?*
- 9 *Iuramentum necessarium est illud quod à iudice absque partium consensu defertur.*

B b 4 S V P E R